

Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei-Sruogienei, apie 1936-07-02, iš Zarasų, per Obelius - į Kauną

Mielas Vanduk

Mielas Vanduk,

Atvažiuavęs į Zarasus negalėjau tau parašyti tuojau, nes nebuvo jokios galimybės. Atvažiuavau laimingai, jei neskaityti, kad Dzingulis [1] dar prieš Jonavą apsidirbo. Šiaip jis sėdi tvarkoj, klapato nér. Zarasuos buvau jau saulei nusileidus. Nakvojau kurhauze. Vieta – puiki, iš viso Zarasai – gal gražiausioj vietoj gražiausias miestelis. Tik kurhauze gyventi sunku, kambariukai – mažiukai, dirbti visai negalima. Naktis – labai graži buvo, tarytum tikrai Böcklino [2] paveiksle. Kitą dieną, t. y. šiandie, atvažiuavom labai gražiais keliais į Visuomio [3] Romuvą (buvau ir Velikišky [4]). Tampė jis mane pusę dienos, bet jo pasiūlymais negalėjau pasinaudoti. Arba labai brudna, arba – valgyti neduoda. Iš viso – tai didelis bliofas su ta Romuva. Buvau pasiryžęs važiuot į Salaką ar į Kirdeikius. Tik besikeldamas per Sartų ežerą pradėjau klausinėti, – ir gavau vietelę prie ežero pas ūkininką. Ežeras čia pat, maudyklės gana patogios. Atrodo, kad ir dirbt bus galima. Bet nežinau, kaip ilgai čia pasiliksiu. Kirdeikiai – nepalyginamai gražesnė vieta. Gal ir geriau ten būtų važiuoti. Bet vėl nežinia, koki ten gyvenimą rasiu. O norisi apsistoti, pradėti tvarkytis.

Mano adresas bus toks: Dusetų paštas, Dumblynės kaimas, Lukošūnui ir man. Jeigu bėgsiu iš čia – tai už kokios savaitės, – tau į Pagėgius parašysiu.

Ačiū, Vanduliuk, tau už fotografijas, – netikėtai radau – ir tai man didelis didelis džiaugsmas. Bijau klausti apie Aniolą [5], – tu jau turbūt žinai. Kaziui [6] dar šiandie nerašau, bijau žinios, o važiuoti – nér jėgų.

Jau 4 valanda, o aš dar be pietų. Velnias Visuomis – tampė pusę dienos, o net nė stiklo pieno negalėjau gauti. Brudas neišpasakytas. Tuo įšgersiu kiek pieno pas savo šeimnininką ir tučtuojau važiuoju į Obelius, kad gautum šį mano laišką, nes kitaip – rytoj jo nebegausi.

Širdy kažkaip baisiai baisiai neramu. Bet reikia stiprintis, – ką gi padarysi.

Labai skubu rašyti. Baisiai ilgu, baisiai trūksta tavęs – – – Gal ilgesį pavyks pateisinti „kaip kitaip“. O jei ir tai nepavyktų – tai jau būtų baisiai liūdna.

Ačiū – ačiū, Vandukėli, už fotografijas.

Baisiai ilgiuos tavęs, myliu, glaudžiuos.

Bučiuoju Tave.

Tavo Baliuk

Užėjo lietus su perkūnija – dar neivažiuavau į Obelius, laukiu, kad pereitų, – tuojau važiuosiu, vešiu laišką.

Žinai, aš čia ilgai neištversiu. Kokias tris – keturias dienas, – kol gausiu iš tavęs laišką. Taip baisiai klaiku darosi, kad nežinau, nei kas daryti. Nors imk ir tučtuojau važiuok į Kauną. Ne, visą mėnesį neišbūsiu! Gal tave pasivysiu.

Būk gera, parašyk laišką. Laiško iš tavęs dar čia palauksiu. Bandysiu paskui į Kirdeikius, – jeigu ir ten niekas neišeis, – vysiuos tave į Palangą.

Čia lauksiu tiktai laiško iš tavęs – aišku.

Bal

Sėdžiu Obeliuose – noriu susisiekti telefonu su Kaunu, kaip tyčia perkūnas nuspyrė telefoną, – neveikia. Ką aš darysiu?

Ne, čia aš nepasiliksiu. Rytoj, penktadienį, išvažiuosiu į Kirdeikius. Ir tai jau tikrai. Į čia man nerašyk, – rašyk į Kirdeikius kun. Breivei [7], jis žinos, kur aš esu. Noriu sulaukti tiktai laišką iš tavęs. O kai sulauksiu, jeigu taip bus liūdna, kaip dabar – bėgsiu pas tave. Ir kam aš vienas išvažiavau!

Penktadienį parašyk man į Kirdeikius, ten gal porį dienų pabūsiu, – o gal jau ryt, penktadienį, pas tave atbėgsiu. Ne, vienas mėnesį negyvensiu.

O gal nėr prasmės man ir į Kirdeikius važiuoti?

Jeigu rytoj sumanyčiau atvažiuoti – aš tau paskambinsiu kur iš kelio.

Stačiai nežinau, kas daryti!

Bučiuoju. Tavo Balys

Ketvirtadienis,

Obelių paštas.

KOMENTARAI

[1] Dzingulis – Balio ir Vandos Sruogų šeimos šuniukas.

[2] Arnold Böcklin (1827–1901), Šveicarijos tapytojas, kurio darbai turi simbolizmo, neoromantizmo bruožų, o tapybos maniera artima klasicistinei.

[3] Domas Šidlauskas-Visuomis (1878–1944), visuomenininkas, filosofas. 1929 m. prie Dusetų įkūrė baltiško tikėjimo bendriją ir šventyklą, 1931 m. ėmė organizuoti vasaros stovyklas. „Tarpukario Lietuvos laikais Pasartės kraštą išgarsino Domas Šidlauskas – Visuomis ir jo idėjos ežeringame ir miškingame plote įkurti Romuvą – patraukliausią Lietuvos kurortą. Tiek Visuomio, tiek Romuvos vardą D. Šidlauskas veikiausiai paėmė iš Vydūno dramų. Visuomis – tai amžinas lietuvis, jis yra „žmogus – sau“ (Vydūno skelbiamas idealas)“ (plačiau žr. in: http://sartai.info/index.php?option=com_content&view=article&id=393&Itemid=296).

[4] Velikuškės, kaimas Sartų regioniniame parke.

[5] Aniolas Sruoga (1890–1936), vyresnis Balio Sruogos brolis, ūkininkas Baibokuose. Mirė 1936-07-02.

„Nors Balys su broliu ūkininku Aniolu nebuvo, rodos, artimas, bet jo mirtį labai skaudžiai išgyveno. Balio pastangomis Aniolas, sirgęs džiova, buvo patalpintas Alytuje dr. Petrovo nuoširdžioje priežiūroje. Bet jau buvo paskutinė stadija. Savo nepaprastu jautrumu Balys nujautė jo artėjančią mirtį – kadangi santykiai Būgiuose buvo labai pagedę, vasarą ten nebevažiavom. Jis norėjo turėti ramų kampą darbui, išvažiavo su šuniuku į Zarasus, bet nerimęs vieną naktį nuskubėjo atgal į Kauną – mudvi su Dalia dar nebuvom išvažiavusios į Palangą. Balys buvo isterikoj“ (Vandos Sruogienės pastaba); „Brolio Aniolo mirtis, įvykusi ypatingai liūdnomis aplinkybėmis, Balį sunkiai prislėgė. Aniolas buvo gydomas džiovininkų sanatorijoje prie Kauno, paskui Alytuje, bet jo sveikata ėjo blogyn.

[...] Buvo labai nervingas, Kaune susikaupti negalėjo, tad nutarė išvažiuoti į Zarasų apylinkes ir ten ramiai praleisti porą savaitių. Bet vos keletai dienų praslinkus, apsilankęs Visuomio Šidlausko ir kitose trobelėse, netikėtai grįžo namo. Išbalęs, išvargęs, peršalęs, visai pairusiais nervais. Sakė, išgyvenęs klaidias nemigo naktis. Kažkoks vidujinis balsas jam sakęs, kad Aniolas miršta. Iš tikrųjų, tuoj atėjo žinia, kad brolis agonijoje ir tik prašosi parvežamas į tėviškę. Kilo klausimas: kas jį veš? B. S. laikė savo pareiga tai padaryti, bet dr. Juozas Nemeikša griežtai jam uždraudė leistis į kelionę su tokiu sunkiu ligoniu. Jo nervai neatlaikysią... Mirštantį Aniolą turėjo vežti Kazimieras, pats po sunkios ligos. Balys tai skaudžiai išgyveno. Ir jis tiksliai nujautė momentą, kada Aniolas pasimirė.

Balio nepaprastas jautrumas man ne kartą atrodė aiškiaregystė. Jis skaitė kitų mintis, numatydamo nelaimės...” (Vanda Sruogienė, „Paaiškinimai ir priedai“, in: *Balys Sruoga mūsų atsiminimuose*, sudarė Vanda Sruogienė, Vilnius: Regnum fondas, 1996, p. 413).

Vyriausias Balio Sruogos brolis Juozapas Sruoga (1886–1957) aprašė, kaip abu prasilenkė Zarasų krašte, papasakojo apie brolio Aniolo laidotuves: „Mielas Boleslovai, [a]tvykęs į Zarasus sužinojau, kad tu Zarasų kraštą apleidai, nes tavo auto buvo matytas vykstant atgal į Uteną. Visgi aš esu pilnai patenkintas. Tu jau, be abejo, būsi girdėjęs apie mano kelionę į a. a. Aniolo laidotuves. Aniolą laidojo pirmadienį iš ryto. Aš nuvykau sekmadienį traukiniu pro Biržus (iš Tilžės išvykau 10 val. ryte, o Baibokuos buvau 9 val. vakare). Nors ir buvau rašęs brolienei Salomėjai, kad atvyksiu, bet arklio Biržuose neradau; reikėjo samdyti žydėlį, kurs mane stebėtinai greit nuvežė į Baibokus. Baibokuose radau kieme br. Sal. su vyresniuoju vaiku. A. a. Aniolas buvo Jasiuliškių kapuose į duobę įdėtas, nes ėjo kvapas. Dar vakare su br. Sal. nuėjome pas Klingus, kuriuos jau radome miegant; bet visgi jie atsikėlė ir kokį pusvalandį pasikalbėjome. Nakvojau daržinėj ant dobilų. Sekmadienį iš ryto atvažiavo br-ės Sal-jos giminės [...]. Atsikėlęs nuvykau į Jasiuliškius (su Salomėja ir jos vyresniuoju sūnum). [...] Buvo du kunigai, tarp mišių pagiedojo egzekvijas. Palaidojo kaip įprasta. Žinoma, gerai, kad aš nors vienas atvykau. Vienas kunigas buvo ir į Baibokus atkvieistas. Išsikalbėjęs su kunigais sužinojau, kad vienas iš jų su klebonu vyksta automobiliu į Subačių. Taigi pasiprašiau, kad mane paimtų. Jie sutiko ir todėl ilgai būti Baibokuose man neteko. Salomėja verkė koplyčioj ir prie duobės; vyresnysis sūnus ją ramino, pats neverkė. Matyt, ne per daug dar nusimano. Bet bendrai vyresnysis sūnus daro gerą – sveiką išpūdį. Jaunesnysis atrodo lyg kiek liguistas, – išpurtes – labai lėtas. Vaikams nuvežiau saldainių. Šiaip Salomėjai vieną bonką vyno, kavos, papirosų“ (Juozapo Sruogos laiškas Baliui Sruogai, iš Tilžės – į Kauną, po 1936-07-02, in: *LLTI BR*, f. 53, b. 855, l. I 1r-v).

[6] Kazimieras Sruoga (1899–1974), jauniausias Balio Sruogos brolis, ekonomistas.

[7] Juozas Breiva (1891–1939), Kirdeikių kunigas.